

Isparta il merkezinde görevli öğretmenlerin ilkyardım bilgi düzeyleri ve tutumları

Tufan Nayir*, Ersin Uskun**, Hakan Türkoğlu**, Ertan Uzun***,
Mustafa Öztürk**, A. Nesimi Kişioğlu**.

*Karaman İl Sağlık Müdürlüğü, Karaman.

**Süleyman Demirel Üniversitesi Tıp Fakültesi Halk Sağlığı AD, Isparta.

***Samsun İl Sağlık Müdürlüğü, Samsun.

Özet

Amaç: Bu çalışma, Isparta il merkezinde görev yapan öğretmenlerin ilkyardım bilgi düzeylerini ölçmek, karşılaştıkları sorunları belirlemek ve ilkyardım ile ilgili yapılacak eğitim çalışmalarına karşı tutumlarını saptamak amacı ile planlanmıştır. **Gereç ve Yöntem:** Isparta il merkezinde kesitsel analitik olarak planlanan çalışmada, rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen 12 ilköğretim okulu ve 7 lisede toplam 364 öğretmene ulaşıldı. Beş tanımlayıcı soru, 12 ilkyardım bilgi sorusu ve 7 ilkyardımla ilgili tutumlarına yönelik soru olmak üzere toplam 24 sorudan oluşan anket formu cevaplandırıldı. Oniki ilkyardım bilgi sorusunun her doğru cevabı için 1 puan verilerek öğretmenlerin ilkyardım bilgi puanı (İBP) 12 puan üzerinden hesaplandı. **Bulgular:** Tüm öğretmenlerin İBP ortalaması 7.07±1.92 idi. Kadınların İBP ortalamaları (7.44±1.87), erkeklerin İBP ortalamalarından (6.93±1.93) anlamlı olarak daha yüksekti. İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin İBP ortalamaları da (7.29±1.97), liselerde görev yapan öğretmenlere göre (6.79±1.84) anlamlı olarak daha yüksek bulundu. En az yanlış cevaplandırılan soruların konuları sırası ile yanıklı hastaya, asidik veya bazik bir madde yutmuş hastaya ve burun kanamalı hastaya yaklaşımdı. Okullarda en sık karşılaştıkları ilkyardım gerektiren durumları ise sırasıyla kanama (% 51.6), bayılma (% 33.0), kırık-çıkıklar (% 12.9) olarak ifade edildi. Öğretmenlerin % 86.0'ı ilkyardım bilgi düzeylerini yeterli bulmadıklarını, %81.0'ı ilkyardım konusunda eğitim almak istediğini ifade etti. **Sonuç:** Öğretmenlerin İBP'nin orta düzeyde olduğu, büyük çoğunluğunun ilkyardım konusunda kendilerini yetersiz buldukları ve yapılacak olan eğitim çalışmalarına karşı istekli oldukları tespit edildi.

Anahtar Kelimeler: İlkyardım, Öğretmen, Okul.

Abstract

The firstaid knowledge levels and attitude of the teachers who work in Isparta city center.

Objective: This study has been planned in order to evaluate the level of first aid knowledge and to detect the problems teachers face and to determine their attitude towards the educational studies related to first aid among the teachers who work in the Isparta city center. **Material-Method:** 364 teachers in total have been achieved in 12 primary schools and 7 high schools that are randomly selected in the provincial center of Isparta. Survey sheet with 24 questions overall, including 5 descriptive questions, 12 questions of first aid knowledge and 7 questions about their attitude related to first aid has been answered with the survey method of observation. The teachers' point of first aid knowledge (FKP) has been calculated out of 12 points by giving 1 point per every true answer of the 12 first aid questions. **Results:** The average FKP among teachers were 7.07±1.92. FKP of women were considerably higher than that of men. Also the average FKP of the teachers who work in primary schools (7.29±1.97) were considerably higher than the teachers who work in high schools (6.79±1.84). The questions of the subjects which were given the least wrong answers were, respectively, approach to burned patients, the patients who drank acidic or basic liquids and the patients who have bleeding nose. Most common situations which require first aid are told to be, respectively, hemorrhage, fainting, fracture and protuberants. 38.5% of them had had first aid training before. 86% of the teachers mentioned that they didn't find their first aid knowledge level sufficient whereas 81% expressed their will to acquire first aid knowledge. **Conclusion:** It has been established that FKP of teachers is mediocre, the majority of them find themselves insufficient about first aid and are willing to take part in future training courses.

Yazışma Adresi: Uz. Dr. Tufan Nayir
Karaman Merkez Toplum Sağlığı Merkezi Sorumlu Tabipliği
Karaman

Tel : 0-338-2126965

Email : drtufan@mynet.com

Müracaat tarihi: 12.06.2009

Kabul tarihi: 20.09.2011

Key words: Firstaid, Teacher, School.

Giriş

İlkyardımın modern tanımı, yaşamı tehlikeye düşüren herhangi bir durumda, sağlık görevlilerinin yardımı sağlanıncaya kadar, kaza geçiren kişiye olay yerindeki malzemelerden yararlanarak yapılan geçici bakım ve ilaçsız uygulamalardır (1).

Sağlık Bakanlığı Temel Sağlık Hizmetleri Müdürlüğü'nce hazırlanan 22.05.2002 gün ve 24762 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanarak yürürlüğe giren ilkyardım yönetmeliğine göre tüm kurumlarda yirmi kişide bir, riskli işyerlerinde ise on kişiden bir kişinin ilkyardım eğitimi alması zorunlu kılınmıştır (2). Ayrıca devamlı olarak en az elli işçi çalıştıran işverenler, Sosyal Sigortalar Kurumunca sağlanan tedavi hizmetleri dışında kalan, işçilerin sağlık durumunun ve alınması gereken iş sağlığı ve güvenliği önlemlerinin sağlanması, ilk yardım ve acil tedavi ile koruyucu sağlık hizmetlerini yürütmek üzere işyerindeki işçi sayısına ve işin tehlike derecesine göre bir veya daha fazla işyeri hekimi çalıştırmak ve bir işyeri sağlık birimi oluşturmakla yükümlüdür (3). Diğer yandan da günlük yaşamının birçok aktivitesinde kaza ve yaralanma riskine sahip olan insanın daha yüksek aktiviteye sahip olduğu çocukluk döneminde bu risk daha da artmaktadır. Çocukluk çağı yaralanmalarında da, okul ve okul dışı yaralanmalar karşılaştırıldığında okulda iken meydana gelen yaralanmaların çok daha sık olduğu görülmektedir (4). Bu yüzden çocukların günlerinin büyük bir kısmını geçirdiği, kanunlarda belirtilen çalışan sayısından çok daha fazla risk grubunda sayılan öğrencisi olan okullarımızdaki öğretmenlerin, eğitim yanında koruyucu ve gerektiğinde ilkyardım uygulayıcı özellikleri de öne çıkmaktadır. Ayrıca ilkyardım uygulamalarında saniyelerin büyük önem kazandığı düşünülecek olursa sağlık ile ilgili hizmetlerin sadece sağlık personeline bırakılmaması gerektiği, toplum katılımı sağlandığında çok daha yüksek bir verimin alınacağı da bilinen bir gerçektir. Bu araştırma Isparta İl Merkezinde ilköğretim ve lise okullarında görev yapan öğretmenlerin ilkyardım bilgi düzeylerinin belirlenmesi, konu ile ilgili tutumlarının tespiti amaçları ile yapılmıştır.

Gereç ve Yöntem

Kesitsel analitik tipte bir çalışma olarak planlanan araştırma 2004-2005 eğitim-öğretim yılı Aralık ayı içerisinde yapıldı. Araştırma için Isparta İl Milli Eğitim Müdürlüğünden ve ilgili okul müdürlerinden gerekli izinler alındı. Araştırmanın evrenini Isparta merkezindeki tüm ilköğretim okulları ve liseler oluşturmaktaydı (n=67; 44 ilköğretim okulu, 23 lise). Rasgele örnekleme yöntemi ile seçilen 12 ilköğretim

okulu ve 7 lisede toplam 364 öğretmene ulaşıldı. Araştırma tarihinden önce örneklemin dışındaki bir ilköğretim okulunda 12 öğretmene anketin bir ön uygulaması yapıldı. Anketler gönüllü katılım esasına göre uygulandı. Araştırmanın yapıldığı gün gidilen okullarda görevli tüm öğretmenler çalışmaya katıldı, ankete katılmak istemeyen olmadı. Gözlem altında anket yöntemi ile anketler okulların öğretmen odasında uygun teneffüs arasında yaklaşık 20 dakikada cevaplandırıldı. Anketler cevaplandıktan sonra anket uygulanan okullara daha sonra gidilerek öğretmenlere temel ilkyardım konuları hakkında seminerler verildi. Anket, 5 tanımlayıcı soru, 12 ilkyardım bilgi sorusu ve 7 ilkyardımla ilgili tutumlarına yönelik soru olmak üzere toplam 24 sorudan oluşmaktaydı. Tek doğru cevabı olan çoktan seçmeli 12 ilkyardım bilgi sorusunun her doğru cevabı için 1 puan verilerek öğretmenlerin ilkyardım bilgi puanı (İBP) hesaplandı. İlkyardım bilgi sorularından alınabilecek en düşük puan 0, en yüksek puan 12 idi.

Tüm veriler SPSS 15.0 istatistik programında tanımlayıcı istatistikler, bağımsız gruplarda t testi, Mann whitney-U testi ve pearson korelasyon yapılarak değerlendirildi. P<0.05 düzeyi anlamlı olarak kabul edildi.

Bulgular

Araştırma da yaşları 19 ile 55 arasında değişen (41.19 ± 8,16 yaş) 364 öğretmene ulaşıldı. Çalışma grubunun, 249'u erkekti (%68.4) ve % 55,5'i ilköğretim okullarında görev yapmaktaydı. Ortalama görev süreleri 18.38 ± 8.22 yıl (min=1, max=35) idi ve % 74'ü on yıl üzerinde görev yapmıştı (Tablo 1).

Tablo 1: Öğretmenlerin Cinsiyet, yaş grupları, okul ve görev süreleri gibi özellikleri

Cinsiyet	N	%
Kadın	109	29,9
Erkek	249	68,4
Belirtmemiş	6	1,6
Yaş Grupları	N	%
<25	14	3,8
26-30	43	11,8
31-35	40	11,0
36-40	53	14,6
41-45	65	17,9
45<	141	38,7
Belirtmemiş	8	2,2
Okul	N	%
İlköğretim	202	55,5
Lise	162	44,5
Görev Süresi	N	%
1-5	31	8,5
6-10	57	15,7
11-15	36	9,9
16-20	62	17,0
21-25	106	29,1
26<	67	18,4
Belirtmemiş	5	1,4

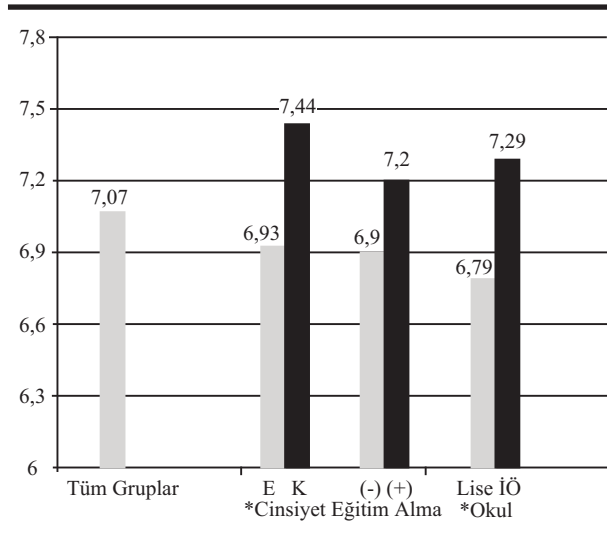
Tablo 2: İlkyardım eğitimi alanlar ve aldıkları yerlere göre İBP ortalamaları

Özellik	N	Yüzde	İBP ortalaması	P değeri
Daha Önce İlkyardım Eğitimi Almayanlar	219	60.2	6,9 ± 1,9	0.363
Daha Önce İlkyardım Eğitimi Alanlar	140	38.5	7,2 ± 1,9	
İlk yardım Eğitimi Alınan Yerler	N	Yüzde	İBP ortalaması	P değeri
Sürücü Kursu	79	60.6	7.2 ± 1.9	0.499
Milli Eğitim Bakanlığı Kursları	27	19.2	7.5 ± 2.2	0.095*
Sağlık Bakanlığı Kursları	4	2.85	9.0 ± 2.1	0.012*
Askerlik	7	5.0	5.8 ± 1.1	0.074*

*Mann Whitney-U testi P değeri

Öğretmenlerin branşlara göre dağılımı -sıklık sırasına göre-, sınıf öğretmeni (n=100, % 27.5), sosyal bilgiler (n= 61, % 16.8), yabancı dil (n=25 % 6,9) meslek dersi (n= 47, % 12.9), matematik (n=32 % 8,8), fen bilimleri (n= 38, % 10.4) ve Türkçe (n= 35, %9.6) idi.

Kadınların İBP ortalamaları (7.44 ± 1.87), erkeklerin İBP ortalamalarından (6.93 ± 1.93) anlamlı olarak daha yüksekti (Bağımsız gruplarda t testi, p=0.020), (Şekil 1).

Şekil 1: Tüm grubun ve cinsiyet ve okul durumuna göre ilkyardım bilgi puanı ortalamaları *(P<0,05)

İlköğretim okullarında görev yapan öğretmenlerin İBP ortalamaları da (7.29 ± 1.97), liselerde görev yapan öğretmenlere göre (6.79 ± 1.84) anlamlı olarak daha yüksek bulundu (Bağımsız gruplarda t testi, p=0.014), (Şekil 1).

Yüzde 38.5'i daha önce ilkyardım konusunda eğitim almıştı. İlkyardım konusunda eğitim alanlar ilköğretim okullarında % 44.5 iken, liselerde ise % 32.1 idi. İlkyardım eğitimi alanlar (7,2 ± 1,9 puan) ile hiç eğitim almamış olanların (6,9 ± 1,9 puan) İBP'ı

karşılaştırıldığında eğitim alanlarda ortalama daha yüksek olmasına rağmen aradaki fark istatistiksel olarak anlamsızdı (Bağımsız gruplarda t testi, p=0.363), (Şekil 1). İlkyardım eğitimi alanların aldıkları yerlere göre, hiç eğitim almamış kişilerin aldıkları İBP'ı karşılaştırıldığında eğitim alanların İBP'ı yüksek olmasına rağmen Sağlık Bakanlığı kurslarına katılanların haricindekilerde aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı bulunmadı (Tablo 2).

Soruların içerdikleri konulara göre cevaplanma oranlarına bakıldığında, en çok doğru cevap verilen konular sırası ile ilkyardım tanımı ve uygulayıcıları, ilk müdahale edilecek hasta grubu ve bayılma anında yapılacaklar ile ilgili olan sorulardı. En az doğru cevap verilen konular ise yanıklı hastaya yaklaşım, asidik veya bazik bir madde içen birine yaklaşım ve burun kanamasında yapılacaklar hakkındaki sorulardı. Öğretmenlerin ilkyardım ihtiyacı duyan birine yaklaşımda ilk bakılması gereken havayolu açıklığını kontrol etmeyi bilebilme oranları % 47.5'ti (Tablo 3).

Tablo 3: Soruların konu başlıklarına göre doğru cevap verme yüzdeleri

Konu başlıkları	Doğru cevaplama %
1-İlkyardım tanımı ve uygulamaya yetkili kişileri bilebilme	94.0
2-İlkyardım uygulamasında ilk hava yolunun kontrol edilmesi gerektiğini bilebilme	47.5
3-İlkyardım anında ilk müdahale edilecek hasta grubunu bilebilme	86.0
4-El ve ayak kanamalarında doğru turnike metodunu bilebilme	57.7
5-Burun kanamasında yapılacak uygulamaları doğru bilebilme	39.8
6-Sivri cisim yaralanmalarındaki ilkyardım uygulamalarını bilebilme	48.1
7-Bayılma durumundaki ilkyardım uygulamalarını bilebilme	84.6
8-Sara nöbeti geçiren birine yaklaşım hakkındaki uygulamaları bilebilme	74.2
9-Havayoluna kaçan yabancı cisim uygulamalarında yapılacakları bilebilme	60.7
10-Yanıklı kişiye yaklaşım hakkındaki uygulamaları bilebilme	21.4
11-Asidik veya bazik madde içen birine yaklaşım hakkındaki uygulamaları bilebilme	29.4
12-Arı, böcek, yılan sokmalarında yapılacaklar hakkındaki uygulamaları bilebilme	61.0

Öğretmenlerin yaş durumu ile İBP arasında istatistiksel olarak anlamlı, negatif yönde, zayıf bir korelasyon mevcuttu. Yaş arttıkça ilkyardım bilgi puanı azalmaktaydı (Pearson korelasyon r= -0.122, p=0.022).

Öğretmenlerin % 45.0'ı daha önce ilkyardım uygulamak zorunda kaldığını belirtti. Okullarda en sık karşılaştıkları ilkyardım gerektiren durumları ise sırasıyla kanama (% 51.6), bayılma (% 33.0), kırık-çıkıklar (% 12.9) olarak belirttiler.

Öğretmenlerin % 86.0'sı ilkyardım bilgi düzeylerini yeterli bulmadıklarını ve % 81.0'ı ilkyardım konusunda eğitim almak istediğini ifade etti (Tablo 4). İlkyardım bilgi düzeyini yeterli bulanların İBP puanları (7.5 ± 2.1), kendi bilgi düzeylerini yetersiz görenlere oranla daha yüksekti (7.0 ± 1.9) ancak aradaki fark istatistiksel olarak anlamlı değildi (Bağımsız gruplarda t testi $P=0,068$) (Tablo 4).

Tablo 4: Araştırma Grubunun İlk Yardımla İlgili Bazı Özellikleri

Kişisel İlkyardım Bilgi Düzeyi Değerlendirmesi	N	%	İBP ortalaması	P değeri
Yeterli Bulanlar	48	13.2	7.0-1.9	0.068
Yeterli Bulmayanlar	294	80.8	7.5-2.1	
İlkyardım Eğitimi Alma İsteği	N	%	İBP ortalaması	P değeri
Eğitim Almak İsteyenler	285	78.3	7.0-1.9	0.138
Eğitim Almak İstemeyenler	67	18.4	7.4-2.1	

Tartışma ve Sonuç

Araştırmanın amaçlarından biride ilköğretim ve liselerde görev yapan öğretmenlerin ilkyardım konusundaki bilgi düzeylerini belirlemektir. Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 61,5'inin ilkyardım eğitimi almadığı tespit edilmiştir. Dinçer ve arkadaşlarının Ankara ilinde yaptığı araştırmada öğretmenlerin % 62,3'ünün ilkyardım eğitimi almadığı bulunmuştur(5). Okullarda çocuklar ile vakitlerinin büyük çoğunluğunu geçiren öğretmenler kazaları önlemede en etkili eğitimsel role sahip kişilerdir (6). Araştırmamızda elde edilen bulgularda öğrencileri ilkyardım konusunda bilinçlendirecek ve ilkyardım uygulaması gerektiren durumlarda doğru uygulama yapabilecek öğretmen sayısı düşük bulunmuştur. Ankara'da yapılan benzer bir çalışmada öğretmenlerin % 68,8'inin çocuklarla ilgili ilkyardım gerektirecek bir durumla karşılaştıklarını belirtmişlerdir. Bu oran araştırmamızın bulgularına göre daha yüksek olmasına rağmen en sık karşılaşılan durum araştırmamızla uyumlu şekilde kanama olarak tespit edilmiştir (5). Nazik ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada evde en sık karşılaşılan ilkyardım gerektiren durumlarda da kanamalar ilk sırayı almaktadır (7).

Araştırmamızda öğretmenlerin yarısına yakınının çalıştıkları yerde ilkyardım gerektiren durumlar ile

karşılaştıkları görülmüştür, bu konuda öğretmenlerin bilgilendirilmesinin önemine işaret etmektedir. Wanot ve arkadaşlarının Polonya'da çocuklardaki kaza ve yaralanmalar da aile ve bakıcıların ilk yardım bilgi düzeylerine yönelik yaptığı araştırmada evde ebeveynlerin en sık karşılaştığı ilk yardım gerektirecek durumlar sırası ile yanıklar (% 23,9), incinmeler (% 22,4), minör yaralanmalar (% 16,1) bulunmasına karşın, yapılan çalışmada okulda öğretmenlerin okullarda karşılaştıkları en sık ilkyardım gerektiren durumların kanama, bayılma, kırık-çıkık olması öğretmenlere yönelik yapılacak eğitimlerde bu konulara ağırlık verilmesinin önemine de işaret etmektedir (8).

Araştırmaya katılan öğretmenlerin % 86.0'sı ilkyardım bilgi düzeylerini yeterli bulmadıklarını ve % 81.0'ı ilkyardım konusunda eğitim almak istediğini belirtmiştir. Carter ve arkadaşlarının, çocuk kazalarını önlemede öğretmenlerinin rolünü belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, öğretmenlerin çok azının bu konuda yeterli bilgilerinin olduğunu ve ilk yardım eğitimine ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir(9). Şimşek ve arkadaşları tarafından eczacıların ilk yardım konusundaki bilgi düzeylerini belirlemeye yönelik yapılan çalışmada, eczacıların sadece % 16.8'inin ilk yardım konusundaki bilgilerini yeterli bulduklarını saptamıştır (10). Özçelikay ve arkadaşlarının üniversite öğrencilerinde yaptığı bir başka çalışmada ise, öğrencilerin % 84.7'sinin ilkyardım bilgilerini yeterli bulmadıkları belirtilmiştir(11). Nazik ve arkadaşlarının öğretmenlerde yaptığı çalışmada da % 83.3'ünün ilkyardım bilgilerini yeterli bulmadıkları ancak eğitim almak istedikleri tespit edilmiştir (7). Tüm bu araştırmaların sonuçları çalışmamızla uyumludur. Öğretmenlerin büyük çoğunluğunun öğrenciler ile ilgili ilkyardım gerektirecek durumlarda bilgi düzeylerini yeterli bulmadıkları söylenebilir. Öğretmenlerin asidik veya bazik bir madde içeren birine yapılacak ilkyardım uygulamalarına doğru cevap verme oranı oldukça düşük bulunmuştur. Yakıcı madde içeren kesinlikle kusturulmaması gerektiği bilinen bir gerçektir (12). Yakıcı madde içeren birine yaklaşımda kusturulmamasının önemi düşünülecek olursa böyle önemli konularda yapılacak eğitimlerin önemi bir kat daha artmaktadır. Aynı şekilde öğretmenlerin burun kanamalı birinde yapılacak ilkyardım ile ilgili soruya cevap verme oranı düşük bulunmuştur. Eğitimcilerin böyle sık karşılaşılabilecekleri durumlarda bile yaklaşık % 60'ının yanlış uygulamada bulunabileceği gerçeği düşündürücüdür.

Çalışmamızda yaş ile İBP'ı arasında ters yönde anlamlı bir ilişki bulunmuş yaş arttıkça ilkyardım bilgi puanının azaldığı görülmüştür. Uşaklı ve Cengiz'in Uşak il merkezinde sınıf öğretmenlerinde yaptığı çalışmada araştırmamız ile uyumlu olarak artan çalışma süresi ve dolayısı ile yaşa bağlı olarak ilkyardım bilgi puanlarının anlamlı olarak azaldığı tespit edilmiştir (13). Yaş arttıkça belki de daha öncelerinde aldıkları eğitimlerin üzerinden geçen zamanın uzun olması bunda etkili olabilir ancak dikkat edilmesi gereken yapılacak eğitimlerin sürekliliğinin ve güncelliğinin sağlanmasıdır. Çalışma da kadınlardaki İBP'ı daha yüksek bulunmuştur. Bunun sebebi, belki de toplumumuz da evde de çocuklarla daha çok ilgilenen grubun kadınlar olması nedeni ile konuya olan ilgilerinin daha yüksek olmasına bağlanabilir.

Liberal ve arkadaşlarının yaptığı çalışmada da güvenli okul kavramı sadece binanın ve eşyaların yapısından ileri gelmemekte, okulların güvenliğinin artırılması için öğrencilere davranış eğitimleri, öğretmenlere de sağlık eğitimleri verilmesi gerektiği sonuçlarına ulaşılmıştır (14). Okullardaki kaza riskini en aza indirebilmek, meydana gelen kazalarda basit ilkyardım uygulamaları ile hayat kurtarmak veya etkili tedaviye yardımcı olabilmek için öğretmenleri yetiştiren fakülte veya meslek liselerine ders müfredatına ilkyardım derslerinin konulması önerilebilir.

Sonuç olarak yapılan çalışma da öğretmenlerin İBP'nın orta düzeyde olduğu, büyük çoğunluğunun ilkyardım konusunda kendilerini yetersiz buldukları ancak yapılacak olan eğitim çalışmalarına karşı istekli oldukları tespit edilmiştir.

Kaynaklar

- 1- Süzen B, İnan H. İlk Yardım. Birol Basın Yayın, İstanbul, 2005.
- 2- 22.05.2002 gün ve 24762 sayılı Resmi gazete. <http://rega.basbakanlik.gov.tr/main.aspx?home=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2002/05/20020522.htm> &main=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2002/05/20020522.htm
- 3- 10.06.2003 gün ve 25134 sayılı Resmi gazete. <http://rega.basbakanlik.gov.tr/main.aspx?home=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2003/06/20030610.htm> &main=http://rega.basbakanlik.gov.tr/eskiler/2003/06/20030610.htm
- 4- Stacey K, Donald DV, Robert JF, Michael J. Prehospital Emergency Care for Children at School and Nonschool Locations. American Academy of Pediatrics. 1999;103:81-87.
- 5- Dinçer Ç, Atakurt Y, Şimşek I. Okulöncesi Eğitimcilerinin İlk Yardım Bilgi Düzeyleri Üzerine Bir

- Araştırma. Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi 2000;53;1:31-38.
- 6- Avery J G, Jackson R H. Children and their accidents. London: Edvvard Arnold, 1993.
 - 7- Nazik B. 0-6 yaş çocuğu olan annelere verilen ev kazalarında ilk yardım eğitimi modellerinin araştırılması. Gazi Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü,.Doktora Tezi. 1997, Danışman: Prof. Dr. Suna Baykan.
 - 8- Wanot J, Lubon D, Kurczabinska D, Nowicka M, Goj K. Parents' and caregivers' theoretical and practical knowledge of first aid in case of accidents and minor injuries in children. Wiadamosci Lekarskie. 2004;57;1:323-6.
 - 9- Carter YH, Bannon MJ, Jones PW. The role of the teacher in child accident prevention. Journal of Public Health Medicine. 1994;16(1): 23-8.
 - 10-Şimşek I, Güler Ç, Oral S N. Eczacıların ilk yardım bilgileri üzerine bir araştırma. Ankara Eczacılar Odası Bülteni, ilaç Forumu. 1992;14(1):45-8.
 - 11-Özçelikay G, Şimşek I, Asil E. Üniversite öğrencilerinin ilk yardım konusundaki bilgi düzeyleri üzerine bir çalışma. Ankara Üniversitesi Eczacılık Fakültesi Dergisi. 1996; 25 (2):43-8.
 - 12-Ege R. Kaza ve Yaralanmalarda İlk Yardım ve Acil Yardım. Ankara: Emel Matbaacılık Sanayi. 1981.
 - 13-Uşaklı H, Cengiz N. Uşak İl Merkezinde Görevli Sınıf Öğretmenlerinin İlk Yardım Bilgi Seviyelerinin Araştırılması. Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. 2001; 3(2):115-120.
 - 14-Liberal EF, Aires RT, Aires MT, Osorio AC. Safe School. Journal of Pediatric. 2005;81(5):155-63.